

НОВИ САД - На данашњи дан 1903. године Скупштина Србије вратила је Карађорђевиће на престо, изабравши за краља кнеза Петра Карађорђевића, који је живео у изгнанству у Женеви. Избор је уследио после официрског "мајског преврата" 11. јуна 1903. (према Јулијанском календару тада важећем у Србији - 29. маја), у којем су убијени краљ Александар и краљица Драга Обреновић. Петар И Карађорђевић крунисан је у Саборној цркви у Београду, а миропомазан у манастиру Жича, у складу с традицијом. Период његове владавине обично се истиче као време размаха парламентаризма и демократских институција, иако је у том периоду (1903-1914) велики утицај имао војни клан који је извршио мајски преврат.

Данас је понедељак, 15. јун, 165. дан 2026.

1215 - Енглески краљ Џон Без Земље морао је да попусти у сукобу с племством и потпише "Магна карту либертатум" (Велику повељу слобода), којом је ограничена власт краља и успостављена основа уставности и правног поретка у Енглеској.

1467 - Умро је војвода од Бургундије Филип Добри, оснивач државе Бургундије, која је у свом највећем опсегу обухватала простор од данашње Швајцарске - на југу, до Фландрије на северу (укључујући и њу). Бургундија је у током 15. века била озбиљан ривал Француске.

1520 - Папа Лав X екскомуницирао је из римокатоличке цркве немачког црквеног реформатора Мартина Лутера, осудивши његове тезе као јерес, али је Лутер пред мноштвом задивљених посматрача спалио папску булу о искључењу. Његова тумачења и учење су потом прихваћени у већем делу Немачке, а лутеранска верзија протестантизма раширила се и у низ других земаља Европе.

1752 - Бенџамин Френклин извео је чувени експеримент, подигавши у ваздух папирнатог змаја током невремена у Филадельфији, да би доказао да су муње заправо електрична пражњења.

1775 - Конгрес америчких колонија побуњених против британске власти, тзв. Континентални конгрес, изабрао је Џорџа Вашингтона за генерала и главнокомандујућег војске Уједињених колонија.

1777 - Одлуком Конгреса усвојене су "звезде и пруге" као званично знамење САД. Према предању, Бетси Рос, кројачица из Филадельфије, заслужна је за изглед заставе САД, на којој се налази 13 наизменично сложених водоравних црвених и белих пруга, и у горњем левом углу, поље са белим звездама, које симболизују број савезних држава. Првобитно их је било 13, а од августа 1959. када су Хаваји постали савезна држава САД тај број је 50.

1843 - Рођен је норвешки композитор, пијаниста и диригент Едвард Хагеруп Григ. Стварао је надахнут националним фолклором, и посебно је значајан његов допринос развоју постромантичарске хармоније. Изразити лиричар, најбоља дела остварио је у малим формама попут клавирских минијатура ("Лирски комади"), 25 нордијских народних песама и плесова, свите "Холберг", "Поетичних музичких слика", "Хуморески", соло песама. Остала дела: Клавирски концерт у а-молу, оркестарске свите "Пер Гинт", "Сигруд Јорсалфар", Гудачки квартет, Концерт за клавир и оркестар, три виолинске сонате, хорске композиције.

1862 - Турски војници су код Чукур чесме у Београду из обести убили српског дечака Саву, а затим и официра и тумача који су предводили српску патролу, што је запалило варницу сукоба. Турци су потом са Калемегдана три дана бомбардовали Београд. Бомбардовање је, захваљујући вештим дипломатским активностима Кнеза Михаила, имало за последицу да су Турци приморани да повуку војне посаде из српских утврђених градова, у складу с одлуком великих сила. Код Чукур чесме подигнут је 1931. споменик погинулом дечаку, средствима задужбине Томе Ванђела, дело српског вајара Симеона Роксандића.

1882 - Рођен је румунски генерал и диктатор Јон Антонеску, током Другог светског рата савезник Немачке, због чега је после рата осуђен на смрт и 1946. погубљен. По доласку на власт 1940. присилио је на абдикацију румунског краља Карола II Хоенцолерна, који је

1938. такође завео ауторитарну личну владу, и прикључио земљу Тројном пакту.

1884 - Рођен је амерички филмски глумац Хари Ленгдон, један од најбољих комичара немог филма. У филмским бурлескама најчешће је тумачио улоге срамежљивих сањалица. Филмови: "Силеџија", "Дугачке панталоне", "Троје су већ гомила".

1904 - Више од 1.000 особа, већином жена и деце, погинуло је близу Њујорка у пожару који је захватио брод "Генерал Слокам".

1907 - Почела је Друга хашка мировна конференција, на којој су 44 државе, укључујући Србију, усвојиле 13 конвенција и једну декларацију. Тада су први пут знатније кодификована правила међународног опхођења, нагласак је био на темама везаним за ратне прилике.

1910 - Српски студент права Богдан Жерајић убио се после неуспелог атентата у Сарајеву на поглавара окупиране Босне и Херцеговине, аустроугарског генерала Маријана Варешанина. Његова жртва била је пример за омладину окупљену око покрета "Млада Босна". Гаврило Принцип је на суђењу у Сарајеву изјавио да је уочи атентата отишао на Жерајићев гроб и на њему се заклео да ће осветити овог младог револуционара.

1914 - Рођен је руски државник Јуриј Владимирович Андропов, совјетски лидер од 1982. до смрти у фебруару 1984. Од 1967. до 1982. био је председник Комитета државне безбедности, генерални секретар владајуће Комунистичке партије је постао у новембру 1982, после смрти Леонида Иљича Брежњева, а председник Президијума Врховног совјета Совјетског Савеза у јуну 1983.

1919 - Директним летом од Њуфаундленда до Ирске, који је трајао 10 часова и 12 минута, енглески пилоти Артур Браун и Џон Олкок први су прелетели Атлантик и за тај подвиг добили племићке титуле. У мају 1927. Атлантик је прелетео Американац Чарлс Линдберг који је у авиону био сам.

1919 - Рођен је италијански филмски глумац и режисер Алберто Сорди. Играо је у више од 200 филмова, а двадесетак је режирао. У свет филма ушао је са 15 година, а током дугогодишње каријере тумачио је галерију ликова, приказујући дух Италијана, често с најкомичније стране. Филмови: глума - "Под сунцем Рима", "Бели шеик", "Дангубе", "Херој нашег доба", "Мој син Нерон", "Велики рат", "Мејд ин Итали", "Мали, сасвим мали грађанин", режија - "Опростите, да ли сте за или против?", "Италијан у Америци", "Помози ми љубави".

1927 - Рођен је Хуго Прат, прослављени италијански стрип аутор и илустратор. Детињство и рану младост провео је по италијанским колонијама у Источној Африци, и у Аргентини, и то га је трајно обележило. Његова дела, необична мешавина цртачке умешности и поетског дара, сматрају се највишим дометима девете уметности. Аутор је чувеног Корта Малтезеа, који је доживео небројена издања, широм света. Више епизода је екранизовано, након Пратове смрти. Остала дела: "Пустињске шкорпије", "Наредник Кирк", "Ана из џунгле", "Језуита Џо", "Сент Егзепери", "Макумба".

1940 - Немачка војске заобишла је (преко земаља Бенелукса) 360 километара дугу "Мажино линију", систем одбрамбених утврђења изграђен на источној граници Француске према Немачкој.

1969 - Жорж Помпиду је изабран за председника Француске.

1975 - Кошаркаши Југославије су на европском првенству у Београду освојили титулу првака победом над репрезентацијом Совјетског Савеза.

1977 - Адолфо Суарес и његова коалиција Демократског центра добили су прве слободне изборе у Шпанији после 41 године.

1982 - Аргентинске снаге које су покушале да преотму Фолкландска острва (Малвини) у јужном Атлантику предале су се Британцима, чиме је окончан рат у којем је погинуло око 1.000 људи.

1988 - Пакистански председник Зија ул Хак објавио је да ће исламско шеријатско право постати врховни закон у Пакистану.

1992 - Српски писац Добрица Ћосић, дугогодишњи дисидент под режимом Јосипа Броза, изабран је за првог председника Савезне Републике Југославије. На положају шефа државе није остао цео мандат - Савезна скупштина му је 1. јуна 1993, на иницијативу Српске радикалне странке, изгласала неповерење, под оптужбом да је кршио Устав.

1992 - Скупштина Јапана одобрила је ангажовање јапанских војника у иностранству, први пут од Другог светског рата.

1994 - Израел и Ватикан успоставили су пуне дипломатске односе, после историјског договора о међусобном признању.

1996 - Умрла је америчка певачица Ела Фицџералд, некрунисана "краљица џеза", савршене технике, изванредне импровизаторске имагинације и широког гласовног распона. Чувени су и њени заједнички наступи с великим џез музичарима попут Луиса Армстронга, Ђука Елингтона и Вилијама "Каунта" Бејзија.

1999 - Северна Кореја је саопштила да је јужнокорејска ратна морнарица потопила један њен брод у севернокорејским територијалним водама Жутог мора, оптуживши Сеул да изазивањем првог поморског сукоба од окончања Корејског рата 1953. провоцира нови рат на подељеном полуострву.

2003 - Ватерполо репрезентација Србије и Црне Горе освојила је златну медаљу на Европском првенству у Словенији победом над Хрватском.

2006 - После одлуке Народне Скупштине Србије, од 5. јуна, којом се констатује самосталност Републике Црне Горе, Влада Србије признала је Црну Гору као независну државу.

2008 - Званично је проглашен нови устав Косова, којим је та српска покрајина дефинисана као независна држава. Власти Србије тај чин одбациле су као правно неважећи и политички штетан.

2010 - Трагично је страдао Беким Фехмиу, глумац који је у Југославији 60-их и 70-их уживао велику популарност. Прославио се црно-таласном филмом "Скупљачи перја" Саше Петровића 1967. Упамћен је по улози васпитача Жарка у "Специјалном васпитању" Горана Марковића. Често је играо у европским продукцијама. Остварио је око 45 филмских и ТВ улога. Објавио је књигу успомена: "Блиставо и страшно".

2016 - Преминуо је Милорад Мандић Манда, глумац. Дипломирао је глуму на Факултету драмских уметности у Београду. Био је Изузетно активан као глумац, и у бројним филмским остварењима, од серије "Вук Караџић", до вероватно најзапаженије улоге у филму "Лепа села лепо горе", и у театру, као члан позоришта "Бошко Буха". Водио је бројне тв програме, попут дечјег серијала "Бајка за лаку ноћ".

2017 - Председник Србије Александар Вучић именовао Ану Брнабић за мандатара за састав нове Владе Србија.

(Танјуг)